

TXILLARDEGIREN BIBLIOGRAFIA, AZKUE BIBLIOTEKAK PARATUA

Donostia, 2000-VII-13

José Antonio Arana Martija

Henrike Knörr euskaltzainburuordeak, Zuzendaritzak 1999.eko uztailean egindako bilera baten, Jose Luis Alvarez Enparantza euskaltzain urgazleari Euskal Herriko Unibertsitateak eskainiko zion omenaldi liburuan Euskaltzaindiak parte hartzea proposatu zuen. Euskaltzainek egin ditzateken lanetatik aparte, Euskaltzaindiak berak, kide duen Institutzio gisa, liburu horretarako zerbait prestatzea erabaki zuen Zuzendaritzak eta Azkue Bibliotekaren zerbitzuak erabiliz, Txillardegiren Bibliografia paratzea egozia iruditu zitzaion.

Azkue Bibliotekako zuzendaritzak, Euskaltzaindiaren agindua onartu zuen irailean eta bere ondarearen katalogazio lanaren plangintza baztertu gabe, lan berri honen arduraz jabetuz, urria/abendua bitartean burutzeko konpromezua hartu zuen, gero 2000. urtarrilean bukatu zuelarik. Hainbat idazlan eta liburu kaleratu dituen urgazle honen emaitzaren bilketa zehatza egitea benetan neketsua gertatu zen eta egunkarietan aspaldidanik argitaratuak aurkitzea eta zerrendatzea epe laburrean egin ezinezkoa ikusi zenez, bibliografia mugatu beharra argi zegoen. Beraz, *Euskaldunon Egunkaria* izan ezik, beste egunkarietan kaleratutakoak baztertu ziren asmatutako plangintzan. Aipatu euskarazko egunkarian argitaratutakoez gainera, aldizkarietakoak eta liburuak katalogatzen ari izan zen Azkue Biblioteka 954 izenburu edo sarrerak bilduz. Katalogo mardula, txukun koadernatuaren bi ale prestatu ziren, bata Txillardegiri emateko eta bestea Euskaltzaindiaren artxiboan gordetzeko.

Zuzendaritzari aurkeztu zitzaion Katalogo hau 2000.eko martxoaren 3an, Pruden Gartzia bibliotekaren zuzendariak prestatutako hitzaurre batekin, non agertzen den lana prestatzeko jarraitu den metodologia eta xehetasunak. Prest zegoen, beraz, Txillardegiri liburua aurkezteko parada eta ekintza hori nola burutu ere, orduan erabaki zen. Donostian Zuzendaritzak bilera egingo zuen egunean opari gisa ematea iruditu zitzaion bildutakoei. Eta azkenean, uztailearen 12an egingo zen bilerara Txillardegi deitzea pentsatu zen. Eta hala egin ere. Baina egun horretan omenduak Baionan liburu aurkezpena zeukala eta hurrengo egunerako atzeratu zen eskaintzaren unea.

Esan bezala, Donostiako ordezkarietan bildu ziren Txillardegirekin Henrike Knörr buruordea, Jose Antonio Arana Martija diruzaina eta bibliotekaria, Pruden Gartzia eta Jose Luis Lizundia idazkariordea eta kudeatzailea. Euskaltzaindiaren ordezkari horiek esandako hitz batzuen ondoren, Jose Luis Alvarez Enparantzak jarraian doazen lerroak irakurri zituen, bere esker ona azalduz. Bodega Martin izeneko jantokian bazkalduz

bukatu zen hain samur gertatu zen ekintza, *huntaz eta hartaz* hitz eginez, batere saminik gabe. Onomastika batzordea ere egun berean Donostian bildu zenez, Txillardegibera mahaiburu zela, han zeuden otorduan Jose Maria Satrustegi eta Andres Iñigo euskaltzain osoak eta Mikel Gorrotxategi urgazlea ere.

TXILLARDEGIREN BIBLIOGRAFIA: 1956-1999

Donostia, 2000-VII-13

Jose Luis Alvarez Enparantza/Txillardegi

Agur adiskide eta lankideok:

Gaurko egun hau oso berezia da niretzat.

“Azkue Bibliotekak” Euskaltzaindiaren aginduz *Txillardegiren Bibliografia: 1956-1999* lan mardula nik eskuz esku jasotzerakoan, ezin utz dezaket aukera hau ezer erantzun gabe.

Ezkerretik eskubira: Prudentzio Gartzia, Azkue Bibliotekako zuzendaria; Jose Luis Alvarez Enparantza/Txillardegi, euskaltzain urgazlea; Henrike Knörr, euskaltzain oso eta euskaltzainburuodea eta Jose Antonio Arana Martija, euskaltzain oso, bibliotekaria eta diruzaina.

Baina labor mintzatuko natzaizue.

Data pare bat oroitaraztetik hasiko naiz.

1947an hasi nintzen euskara lantzen. Urte hartantxe prestatu bainuen, amaren launtzaz baliaturik, neure lehenengo euskal gramatika "pertsonea": "ni naiz, zu zera, bera da..." blok zatar batean zutabetan paratua.

"Hi haiz"ik ez, jakina: "hablar de hi es muy ordinario", esaten baitzuen amak...

Geroztik, luzaz, 53 urte luzez, nola-hala, euskara lantzeari eutsi diot. Eta gaur bertan ere horretan saiatzen naiz.

Eta 1950an, 20 urte nituelarik, euskaraz idazten hasi nintzen. Maila pertsonalean batetik, Bilbotik egunero-egunero bidaltzen bainion gutun bat gaur neure emaztea denari (hura bai "idatz-praktika" ona!). Baina baita izkutuko "prentsan" ere: *erne* isilpeko aleetan aurki daitezke (sinadurarik gabe, jakina) nire lehenengo izkribuak.

Baina sinatutako lanetara etorrira, Prudenek (*) ongi bildu duenez, Alphonse Daudet-en ipuin labor baten itzulpena izan zen nire bataioa. Eta irribarre egin dezazuen, xehetasun batzuk kondatuko dizkizuet.

"Asteasu-ko Beltza" deitzen zuten Antonio Arrueren mandatu betetzeko prestatu nuen itzulpena 1956an: "Aita Gaucher-en mixtela". Zuetakoren batek irakurria duke agian *Egan* aldizkarian.

Caballero izeneko tolosar bat zen garai hartan Gipuzkoako Diputazioko Presidentea. Caballero hau karlista zen.

Hots, honek, fama zenez, berorika hitz egiten omen zion Arrueri! Alegia, asteasuarrak gorago zegoen barne-eskalafoian Aldun-Nagusia baino! Eta hau frankismo batean ez zen xehetasun apurra.

Urte haietan, esan beharrik ez, euskararen aldeko lana egin nahi izanez gero, kolore horretako "apaidiñak" bilatu behar ziren; Euskaltzaindiaren kondaira ezagutzen duzuenok ongi dakizue.

Hala ere nik neuk, harrigarri gerta badakizueke ere, hein batez, harreman onak izan nituen Arruerekin; ordurako "separatista"tzat fitxatua eta gartzelan egondakoa baintzen ere.

1957ko uztailan ezkondu nintzenean, oso erloju dotorea erregalatu zidan Arruek; lau bolatxo jiraka ibiltzen diren horietakoa.

Eta uda hartantxe izendatu ninduten "urgazle" (**), Aresti-rekin eta idazle-mor-doxka batekin batera.

Geroztik 43 urte joan dira. Bizi oso bat, jakina.

Baina, lasai, ez dizuet neure biziera kondatuko. Ezagutzen duzue, gutxi gora behera bederen.

(*) Prudentzio Gartzia, Azkue Bibliotekako zuzendaria.

(**) Euskaltzain urgazle.

Urte luze horietan Euskaltzaindiarekin gorabehera saminak izan ditudala gauza ezaguna da.

Baina joanak joan, eta beude denak beren horretan. Ez da gaurko eguna aspaldiko zaurietan xurgatzeko une egokia.

Gaur nire Bibliografia osoa biltzen duen bilduma bikain hau eskaintzea erabaki duzue.

Nik, Euskaltzaindiak bezala euskara dut, eta izan dut beti, kezka nagusi. Eta, euskara esanez, Euskal Herria esaten dut- Euskara baita gure herriari izana bera ematen diona.

Pruden Gartzia lankideak zehaztu dituen 954 izkribu horiek lekuko (30 bat liburu barne), ahal nuena egin dut gure hizkuntzari arnasa emateko.

Euskaltzaindia, bestalde, Euskal Herri osoko erakunde nagusia da. Eta nik, honetan ere aburukide, ez dut Bidasoa-Ahuñemendiko muga ontzat ematen. Haritschelhar ipartarra honenbeste urtez Euskaltzainburu egon izanaz pozten naiz. Irakaskai ederra eman duzue honetan. Bai horixe!

Euskaltzaindiak, azkenik, ospe-maila galanta eta errespetua lortu ditu euskal gizartean, et hau altxor garrantzitsua da gure hizkuntzaren etorkizunari buruz.

Egoitza dotoreak eta liburutegi galantak lortu ditu Euskaltzaindiak; eta lankide mordoska egoki bana hiriburuetan.

Nekez egon ninteke ni, beraz, Euskaltzaindiaren aurka. Eta ez nago, jakina. Zenbait erabaki, kontsentsu eta bazterketa nabarmenetan arrunt kontra egon banaiz ere.

Bibliografia zehatz hau zuek prestatzea eta eskuz esku ematea, ohore zait. Eta pozgarri ere bai, jakina.

Ez dut ahantziko.

Euskaltzaindiari, horretaz, eta Pruden Gartzia Azkue Bibliotekako zuzendari eta adiskideari bereziki, eta bihotzez.

Mila esker anitz!